

Передплата

«РУСЛАНА» виходить:
в Австрії:

чл. річний рік . . . 20 кор.
в рік року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
в місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

річний рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків

Подвижок число по 10 сот.

РУСЛАН

«Виреш ми очі і душу ми виреш: а не возьмеш милость і віра не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділі і руских свят о 5½ год. пополудні.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 1. пл. Дамбровського (Хорунщини). Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсманна.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереження. — Рекламні неопечатані вільні від порта. — Оголошення звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надселяні» 40 с. від стрічки. Подарки і приватні донесення по 30 сот. від стрічки.

„Пропасть поглубила ся!“

(+) Політично-народна боротьба викликає звичайно такі пристрасти і таке завзяте, що перед ними замовкає холодний розум і розвага. Колиж кипить така пристрастна і завзята боротьба, то й складають ся нераз події зовсім непредвиджувані і несподівані, котрих самі їх починники не зможуть ані оправдати ані пояснити, позаяк спокійна і предметова оцінка таких подій є прямо неможлива вже задля самого пристрастного розворушення обидвох супротивних сторін.

Подібні прояви бачимо і в найновіших подіях на львівськ. університеті і в їх дальших послідовностях та наслідках. Даймо гляділиб ми спокійної і предметової оцінки сих подій і їх наслідків в хвили, коли обидві сторони до крайности розгорячені. Лише деколи вирве ся посеред пристрастного оцінюваня сих подій спокійна, предметова думка, промінь розваги і холодного розуму, котрий ся гає далше понад звичайний і хвилино підсунений осуд. Вже в попередних числах вказали ми на се, що краківська Reforma, майже одинока посеред польського журналістства здобула ся на кілька слів спокійнішої оцінки сих подій, а те-

пер приходиться нам звернути бачність на вступну статю п. з. «Przeraśc poglebia się» в ч. 56. з понеділка, в котрій сей журнал справедливо вказує на глибші послідовности сих подій, і всего того, що з тими подіями вяже ся.

«Розум і причутє кажуть нам, пише Reforma, що пропасть між нами а Русинами, яку деякі чинники з обидвох боків від многих літ копають систематично, поглубила ся в пятницу безмірно, стала майже бездонною. Справа польско-русских взаємин в східній Галичині вийшла в нову фазу, що вельми схожа з дією добре написаної трагедії, в якій послідовности ідейового конфлікту починають послідувати по собі майже автоматично, завдяки лише самій своїй внутрішній логіці. В трагедії буває така дія звичайно передостанньою. Якою дією є она в рускій справі — як аємо ся рішати... Булоб іменно вельми сумно, колиб також мала бути передостанньою».

Згадавши про саму бучу молодіжи в університеті і знищеня в університетській авлі, зазначує далше Reforma, що тим «втратили симпатію і поважанє всіх культурних людей а замість того скрипила знаменито ті всі дикі, варварські і в найвишнім ступні шкідні інстинкти, які певні групи людей (тут неперечно має на

думці всеполяків — Ред. Русл.) намагають ся в польській суспільности розбудити супроти Русинів».

Згадавши відтак, що справа опинила ся в суді, а за тими молодими людьми зачинили ся тюремні двері, каже далше Reforma: «Русини стілько нараз здобувають мучеників своєї справи, а польські загорільці стількож бажаних здавна оригінальних показів справдешньої «гайдомаччини». Питаємо ся, чи є та сила, чи є аргумент, щоби переконати одних, що се не є мученики рускої культури, але достойні милосердя жертви недостатчі власної культури, та щоби другим доказати, що се не «гайдамаки», з котрих увязненям австрійські суди лише «опізнили ся», але що се молодець загорільці. На жаль таких аргументів нема. Сліпі пристрасти вельми розіграли ся, щоби можна відкликувати ся до розуму обидвох сторін.

«Вязниця утвердить загорільців ще більше в хибнім переконанню, що страдують за богатирські діла, а та їх упрямість, якою будуть неперечно пописувати ся підчас процесу, ще більше роздратує загаль польської суспільности в східній часті сего безталанного краю. Отсе ті послідовности, які ведуть предвиджувати і льогіка і досвід. Послідовности тим гірші і тим труднійше їх обминути, що

Готгард Курлянд.

Лена Раймерс.

(Перевів М. Боднар).

(Конець).

Ти думав... що се можливе... за твоїми плечам..., я була би в стані — вигнонала.

Набігли їй жилки кровю, виски били ся, не могла далше говорити.

— Вольфе! — вирвало ся з її грудий. — Чи ти ошалів?!

— Як взяла собі до серця ту підлоту! — думав.

— Ходи, — заговорив до неї приязно, — ходім далше. Може хто нас побачити.

Взяв її за рамя, здавало ся йому, що она заточує ся, що він нині мусить бути для неї підпорою. Чув її нерівномірні кроки на плитах, а потім видало ся йому, що воліче ся за ним, що йде на че у сні.

Він був переповнений своїм уратованим щастєм. Як сей, що щасливо причалив до берега, дивив ся безпечно на бурю й шал на небезпеку, перед якою уйшов.

— Але, як би се була правда, — сказав тепер, — як би ти мене задля когось иншого..., що не є сліпий.

Чув, як вона здригала за кожним словом. Йому здавало ся, що здавлює свій плач. А опісля вибухла тихим плачем, тихим, неповздежним наріканєм, наріканєм дитини серед болю й муки.

— О, моя любя добра Лено, — сказав ніжно. — Будь спокійна, будь знов весела! Гляди, тепер вже добре... тепер знов будемо щасливі, як давнійше.

Коли в вечір вернув домів з заняття — сам, бо вона не вийшла по него — застав її неживою. Вгопила ся.

* * *

Ані слова про се, що загнало її в обняття смерті, лише слова: — Бувай здоров! — написала в листі, який знайшов на її бюрку.

— Таки була винна! — зашуміло йому в голові. — А як се викрило ся, не могла видержати стиду й зневіри... Стыд і зневіра убили її. Ти не винен, сему, не винен...

А як була невинна, — мучила його совість. — Не брехала. Ніколи не брехала. Любила тебе любовю, якої ти не можеш повяти. Й ти можеш вірити,

що вона тебе зраджувала. Не могла сего знести. Є женщины, як мімоси. Ти убив її! Твоє низьке огидне підозрінє вчинило се...

Й так мучив ся одним то другим сумнівом. — Неспокійний був як в горячці.

Я побачив його опісля за чверть року: на його чолі виднів починаючий шал. Чув якісь голоси. — сказав се своєму лікареві — дивні голоси в ночі й день. Ніжні, тихі голоси, що плакали, як діти. Часто весь воздух був ними переповнений, довкола него.

— Се було певно, — сказав хтось, — не до знесеня.

— Так, він не переніс сего, — сказав доктор Бергов. — Одного дня... милосерна кудя...

— І влучив себе? Сїчас помер?

— На місци. Знаєте, сліпі мають дуже ніжне чутя в кінцях пальців, таку певну руку.

Коли скінчив доктор Бергов, занунала глубока тишина в покою. Цілу добру хвилию.

заходить в них обставина вельми ніжної вдачі: щоби жалібник не став заразом судиєю... Не хочемо спиняти виміру справедливості — fiat iustitia, але ніяк не бажаємо руских мучеників. Се вельми важна і вельми трудна справа. Оден лише крок, а на галицькій Русі можуть розіграти ся події, за котрі обидва, на історичне пожитє сироваджені народи, готові заплатити вельми дорого. Не забуваймо, що здаємо вельми трудний іспит з нашого політичного такту, з нашого гуманітаризму, на котрім стоїмо, бажаємо стояти і логічно стояти повинні, і що екзамінатори в Берліні і Петербурзі зовсім не належать до «лагідних»...

Отсе голос Поляків з західної Галичини, котрі все спокійніше і безсторонніше гляділи на польско-руські взаємини, отсе посеред пристрастних окликів наших львівських загорільців *дневникарских*: *walka i walka!* — проблеск холодного розуму і розваги. Але тимто і сумно, що се майже одинокий голос посеред диких окликів «розни, розни!», котрі не бачать дальше свого носа, котрі не годні з глибшого становища оцінювати подій, котрі не тямлять, що *kleine Ursachen haben grosse Folgen*, не хотять зрозуміти, що упір в дрібних справах довів до розятрення, яке викликало такі сумні для обидвох сторін події. Ще пора отямити ся і дїпше, якби се стало ся пізно, як ніколи. Але чи ті, котрі все чваняють ся виспою культурою, зуміють визволити ся від насилю загорільців *дневникарских*, чи замість дальше розкопувати і так уже велику і шкідливу пропасть поміж двома сусідними і спорідненими народами, не маємо найменшої певности. Бажаємо, щоби справдила ся наша народна пословиця: пригоди навчать згоди — пригоди до мудрости дорога!

Політичні вісти

Хаос в російській суспільности не зменшив ся ні трохи, мимо переводячих ся виборів до думи. Щоденно реґеструють телеґрами довгу листу політичних убийств і грабіжий, попри рабунки, dokonані більшими загадочними ватагами. Найсильніше проявляє ся сей революційний рух в польскім королівстві, однак і по інших містах Росії нема спокою. В Одесі проявили ся знов жидівські розрухи. Вислід виборів заєдно вказує на скрайно радикальний настрій переважної більшости населеня. І хотий кадети з перебігу і вислїду попередної думи витягнули неодну практичну науку, то всеж таки непевно, чи молоді, не привикші до конституційної тактики сторонництва зуміють уникнути нової катастрофи

В Хорватії счинив ся шкандал на сербскім церковнім синоді, який відбував ся тепер в Карловицях в Хорватії під проводом патріарха угорских Сербів, Бранковича і ухвалив резолюцію, в котрій робить патріарха Бранковича відвічальним за грошеві надужитя в темешварській епархії в літах 1878 до 1891 і поручає зворот забраних грошей навіть в дорозі судового процесу. На внесене д-ра Лучицкого ухвалено патріархови ви-

сказати жаль і висказано надїю, що патріарх витягне консеквенції з сеї ухвали. Ухвалу прийнято 18 голосами против 10. За внесенєм голосували всі радикали против прочі учасники синоду і шістьох єпископів. По прийнятю внесеня меншість разом з єпископами виїшла із салі. На слїдуючім засіданю синод не був повний, бо прибули лише радикали, але мимо того протокол з попередного засіданя прийнято.

Слїдуюче засіданє мало відбути ся вчєра, однак більшість делеґатів розїхала ся і здекомплетувала збори. Патріарх звернув ся до угорского правительства, щоби признало ухвалу синоду неважною, бо він переступив свою компетенцію.

Дещо о кооперації.

В часах, коли правительства займають ся помноженєм оружної сили за дль удержаня мира та непокоять своїх горожан все новими і новими податками, горожани під тягаром сих податків змушені до невпинної а певної самооборони, до твореня різних спілок. Кооперація на всіх полях нашого господарского житя є наймогутнійшим средством убоґої верстви; вона є рівночасно школою економічного і торговельного образования; она позволяє теж убоґійшій верстві жити танше, зростати в сили, бути більше незалежною а що знаходить приклонників в кождім політичнім сторонистві, може з часом обняти всі галузи нашого житя. Бєля тісний і зде понятий еґоїзм потрафив втиснутись у всі діли нашого житя, господарского і суспільного, то коопераційна засада, єму впрест противна, зможе єго годі лише подолати, е-сли так само зможе втиснутись усюди і місце сєго самолюбства цілковито заступити. Засаду кооперації можна пристосувати усюди не виключаючи і політики.

Закладаючи пр. спілки будівляні, можемо мешкати у власних хатах, в виставлених за власні гроші домах та в сей спосіб звести антаґонїзм між властителем домом а льокатором. Закладаючи споживні спілки зможемо заспокоїти всі свої потреби домові зі своїх скленів, які нам достарчать не лиш поживи але і меблів, кухонних уряджень, тапїцерских виробів, столярских, убраня, опалу, сьвітла. Закладаючи спільні власні пекарні, різні, молочарні, увільняємось від фальшованих артикулів, запевнимо собі умірковану ціну та достаточну їх скількість: Кооперація мвже нам дати й аптики, шпиталі, школи, читальні, бібліотеки, газети, банки і т. т. Кооперація споживна викличе з бігом часу і продукційну, яка є достаточною ціллю господарского устрою. Кооперація має однак не лиш економічне і суспільне значє, она має і етичне значє, бо зладжує суперечність між властителем дому а льокатором, між довжником а вірителем, між продуцентом а консументом, она зносить і різниці клясові. Як бачимо отже, значє єї дуже велике.

Від пів віка сей коопераційний рух зростає що раз більше в силу. Англія

має вже коло 2 міл. членів по різних стоваришенях, які враз з родинами становлять коло 10 міл. стоваришених. Оборот їх виносить річно до 2 міліярдів франків. В Німеччині самі споживні спілки числять понад 1 міл. членів. В Франції кооперація здобуває собі з кождим днем нові галузи і числить теж кількасот тисяч стоваришених. Італія рівнож виказує великий поступ на сім полі. Галичина числить теж вже тепер коло 600 тисяч стоваришених, що супротив з року на рік зростаючого числа різних спілок каже нам припускати, що ідея кооперації і в нас видавати ме сильнійші вислїди.

Після статистики з загального числа 91 066 кооперацій, єствуючих в р. 1904 на сьвітї найбільше число припадало на Німеччину бо 19.380, на Швайцарию 17.007, на Францію 13.800, на Австрию 7.616, на Зєдинені Держави 4.558 і т. д. Оказує ся отже, що територіяльні зґляди цілком не мають вплину на число спілок але ступінь культури і державний фіскалізм. Де ступінь культури виспий, там кооперація росте сама з себе; де фіскалізм великий, там кооперація, помимо гнєту, росте яко одно з средств ратунку. Поділ стоваришень на різні роди не всюди однаковий. Взагалі переважає число стоваришень і синдикатів рільничих 44.176, кредитових 27.489, споживних 11.530. Найнижше число дають витворчі спілки 1.519. Сих послїдних має Італія 607, Франція 328 а Англія 146. В Галичині було їх 57.

Зваживши, що Галичина є краєм консумційним а мало промисловим, треба нам конче витворювати місцевий промисл, який заспокоював би передовсім артикули щоденної потреби. Витворєне великого промислу вимагало би спеціальних умов, які утрудняють єго розвій; коопераційний однак промисл, опертий на цілій масі одиниць, які суть рівночасно консументами, знаменито улєкшує і прискішує пожадану в краю витворчість спілок, розсіяних густо по краю. Повинні отже й ми зрозуміти вже раз силу, яку представляємо яко консументи. Сила ся повинна всіх наших консументів злучити в спілки і витворити з них не лише власних купців але і власних продуцентів.

(Економїст).

Просимо відновити передплату.

НОВИНИ.

— Календар. В четвер: руско-кат.: Григорія Бґсл.; римо-кат.: Ромуальда. — В п'ятницю: руско-кат.: Ксенофонта; римо-кат.: Іоана.

— Взаїмна поміч гал. і бук. учителів і учительок. В дальшій тягу суботнійших зборів того т-а, про які ми писали в числі з неділі — вєла ся довга дискусія над звітом дирекції. При другій точці дневного порядку складає п-на Кузімович звіт контрольної комісії і вносить уділити виділови абсолюторію, що збори приймають. — На місце вильсованих двох членів радя надзираючої пп. І. Бурчака і Гриньовского вибрано на зборах пп. Витвицкого і Якимовского. На місце у-

